

არანამდვილი (უზარბისი) იარაღით განხორციელებული მართლსაწინააღმდეგო ძალადობის საკითხის ბარკვევისათვის სისხლის სამართალში*

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ყოფილი მოსამართლე, პროფესორი, სამართლის დოქ. დავით სულაქველიძე, თბილისის თავისუფალი უნივერსიტეტი

I. შესავალი

რამდენიმე წლის წინ, ქართულ სისხლის სამართლის ლიტერატურაში განიხილებოდა სხვისი მოძრავი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით დაზარალებულზე იარაღის მაკეტირებით ანუ არანამდვილი იარაღით თავდასხმის კვალიფიკაციის საკითხი. თავდაპირველად, ქართულ სინამდვილეში ეს საკითხი სისხლის სამართლის პროფესორმა *ოთარ გამყრელიძე* დასვა განსახილველად და მან პრობლემის გადაწყვეტის საკუთარი ვერსიაც შესთავაზა ამ საკითხით დაინტერესებულ მკითხველს.¹ აღნიშნული პოზიცია მდგომარეობს შემდეგში: ავტორი მიიჩნევს, რომ უვარგისი იარაღით (იგივე იარაღის მაკეტირით) თავდასხმა უნდა დაკვალიფიცირდეს როგორც ძარცვა და არა როგორც ყაჩაღობა. ცხადია, რომ ავტორი უდავოდ ითვალისწინებს შემდეგ გარემოებას: ყაჩაღობა შედეგარეშე დელიქტს წარმოადგენს და გულისხმობს სიცოცხლის ან ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობით ანდა ასეთი ძალადობის გამოყენების

მუქარით თავდასხმას დაზარალებულზე, ამ უკანასკნელის კუთვნილი ან მის მფლობელობაში არსებული მოძრავი ნივთის (მაგალითად, ქონების, თანხის) მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით (საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის² 179-ე მუხლის პირველი ნაწილი). მისგან განსხვავებით კი ძარცვა, ქართული კანონმდებლობის მიხედვით, წარმოადგენს შედეგიან დელიქტს, რომელიც ასევე მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით, სხვისი მოძრავი ნივთის (მაგალითად, ქონების, თანხის) აშკარა დაუფლებაში გამოიხატება (რითიც განსხვავდება იგი ქურდობისგანაც, რომელიც გულისხმობს სხვისი მოძრავი ნივთის ფარულად დაუფლებას მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით. იხ. სსკ-ის 177-ე მუხლის პირველი ნაწილი). თუმცა, ძარცვა ყაჩაღობისგან გამიჯნულია იმიტომაც, რომ ძარცვისას დამნაშავე დაზარალებულის მიმართ არ მიმართავს სიცოცხლის ან ჯანმრთელობისათვის საშიშ ძალადობას ანდა ასეთი ძალადობის გამოყენების მუქარას (სსკ-ის 178-ე მუხლი).

ოთარ გამყრელიძე თავის პოზიციას ასაბუთებს შემდეგი მოსაზრებით: ვინაიდან ყაჩაღობა, მისი ბუნებიდან გამომდინარე, არამართო საკუთრების უფლებას ხელყოფს, არამედ იმავდროულად წარმოადგენს დაზარალებულის სიცოცხლისა თუ ჯანმრთელობისათვის საშიშ ძალადობას ან ასეთი ძალადობის მუქარას, „არ შეიძლება ყაჩაღობად დაკვალიფიცირდეს ისეთი შემთხვევა, როცა თავდასხმა მოხდა უვარგისი იარაღით, რადგან ეს არ ქმნიდა საშიშროებას დაზარალებულის სიცოცხლის ან ჯანმრთელობისათვის“, რაც ყაჩაღობის აუცილებელ ნიშანს წარმოადგენს, რომ ასეთი თავდასხმისას საფრთხე მოჩვენებითია, თუმცა დაზარალებულს სუბიექტურად ძლიერი შიშის განცდა ეუფლება, რითიც სარგებლობს თავდამსხმელი და

* სტატიის ავტორის მიზანია არანამდვილი (უვარგისი) იარაღით განხორციელებული მართლსაწინააღმდეგო ძალადობის საკითხის მხოლოდ ორ ასპექტთან კავშირში წარმოჩენა. კერძოდ, პრობლემატურ საკითხს წარმოადგენს, ერთი მხრივ, ასეთი სახის ძალადობის სისხლისსამართლებრივი კვალიფიკაცია და მეორე მხრივ, ასეთი სახის ძალადობის მოგერიების შედეგად მომგერიებლის ქმედების სამართლებრივი შეფასება. ჟურნალის სპეციფიკიდან გამომდინარე, ვინაიდან ავტორი შეზღუდულია გვერდების რაოდენობაში, ავტორს მიზანშეწონილად მიაჩნია, რომ წინამდებარე სტატიაში შემოიფარგლოს მხოლოდ იმ საკითხების განხილვით, რომელთა გარკვევაც აუცილებელია აქ აღნიშნული პრობლემატური საკითხების შემდგომ გადასაწყვეტად. პრობლემატური საკითხების განხილვა კი მოხდება ცალკე სტატიადა ამავე ჟურნალის მე-3 გამოცემაში, როგორც წინამდებარე სტატიის გაგრძელება.

¹ *გამყრელიძე, ოთარ*, უვარგისი იარაღით თავდასხმა სხვისი ქონების დაუფლებისათვის, ნიგნში: ბრძოლა სამართლებრივი სახელმწიფოსათვის, 1998, გვ. 209-212.

² სისხლის სამართლის კოდექსი ტექსტში შემოკლებულია, როგორც სსკ.

ითვისებს მის ქონებას.³ ოთარ გამყრელიძე მოხმობილ ნაშრომშიც და შემდგომ პერიოდშიც, როდესაც ის საქართველოს მოქმედი სსკ-ის პროექტის მოსამზადებლად შექმნილი სახელმწიფო კომისიის წევრი იყო, აყენებდა წინადადებას იმის თაობაზე, რომ აღნიშნული კოდექსის კერძო ნაწილში შეეტანათ სპეციალური ნორმა შესაბამისი შემადგენლობით, რომლითაც სხვისი ქონების მისატაცებლად დაზარალებულზე არანამდვილი (უვარგისი) თავდასხმისათვის გათვალისწინებული იქნებოდა იმასთან შედარებით ნაკლები ზომის სასჯელი, რაც გათვალისწინებულია ყაჩაღობისათვის, და ბევრად უფრო გადიდებული სასჯელის ზომა, ვიდრე გათვალისწინებულია ძარცვისათვის. ოთარ გამყრელიძის აღნიშნული საკანონმდებლო წინადადება, სამწუხაროდ, არ იქნა გაზიარებული, ვფიქრობ, სრულიად არამართებულად და დაუსაბუთებლად.

მომდევნო პერიოდში, ხსენებული ავტორის ამგვარ პოზიციას სხვა ქართველ მეცნიერ – კრიმინალისტთა გამოხმაურება მოჰყვა, რომელთაგან ერთმა ნაწილმა მხარი დაუჭირა აღნიშნულ საკითხზე ოთარ გამყრელიძის მიერ გამოთქმულ მოსაზრებებს.⁴ თუმცა, არსებობს მათგან განსხვავებული პოზიციაც, რომლის მიხედვით, სხვისი ქონების დასაუფლებლად დაზარალებულზე უვარგისი იარაღით თავდასხმა მაინც ყაჩაღობად უნდა დაკვალიფიცირდეს, რადგან დამნაშავე ასეთ შემთხვევაში უვარგისი იარაღითაც წარმატებით ახერხებს დაზარალებულის ნების დათრგუნვასა და მისი მხრიდან წინააღმდეგობის განევის უნარის პარალიზებას, რაც შედეგობრივად არ განსხვავდება იმ შემთხვევისგან, როცა დამნაშავე ნამდვილი იარაღით მოქმედებდა.⁵

³ გამყრელიძე, ოთარ, უვარგისი იარაღით თავდასხმა სხვისი ქონების დაუფლებისათვის, წიგნში: ბრძოლა სამართლებრივი სახელმწიფოსათვის, 1998, გვ. 211-212.

⁴ იხ. პროფესორი თამარ ებრაღიძის პოზიცია ამ საკითხზე, წიგნში: გამყრელიძე, ოთარ/ტურავა, მერაბ/მამულაშვილი, გოჩა/ებრაღიძე თამარ/თოდუა, ნონა/ბაქანიძე, რუსუდანი, სისხლის სამართლის სასამართლო პრაქტიკის კომენტარი (ეკონომიკური დანაშაული), 2004, გვ. 84-91; აგრეთვე კვარაცხელია, რამაზ, საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული ზოგიერთი დანაშაულის კვალიფიკაცია, 2015, გვ. 132-143.

⁵ ამ მოსაზრების ავტორია პროფესორი მზია ლეკვეიშვილი, წიგნში: ლეკვეიშვილი, მზია/ მამულაშვილი გოჩა/ თოდუა ნონა, სისხლის სამართალი, კერძო ნაწილი, 2014, 422; მუჯანაძე, ზაურ, სისხლის სამართალი, კერძო ნაწილი, კომენტარები, 2000, გვ. 177.

ამ სტატიის ავტორის პოზიცია მოცემულ საკითხზე ასეთია: იმ პირობებში, როდესაც საქართველოს მოქმედი სსკ-ის კერძო ნაწილში დღემდე არ მოიპოვება სპეციალური ნორმა განსხვავებული სანქციით სხვისი ქონების დაუფლების მიზნით უვარგისი იარაღით თავდასხმის დასჯადობისათვის, ასეთი ქმედება უნდა დაკვალიფიცირდეს ყაჩაღობად. საქმე ისაა, რომ სსკ-ის 179-ე მუხლის პირველი ნაწილი ყაჩაღობად მიიჩნევს სხვისი ქონების დასაუფლებლად დაზარალებულზე არამართო სიცოცხლის ან ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობით თავდასხმას, არამედ, ასევე, თავდასხმას ასეთი ძალადობის გამოყენების მუქარით. შეიძლება დაისვას კითხვა – ამ უკანასკნელ შემთხვევაში, ქმედების ყაჩაღობად კვალიფიკაციისთვის არის თუ არა აუცილებელი მუქარა იყოს რეალური, თავდასხმისას დამნაშავის მიერ გამოყენებული იარაღის (აქ უნდა ვიგულისხმოთ როგორც ცეცხლსასროლი, ასევე ცივი იარაღი) ვარგისიანობის თვალსაზრისით? ვფიქრობ, რომ არა, რადგან სსკ-ში გათვალისწინებულია მუქარის, როგორც დამოუკიდებელი დანაშაულის დასჯადობა 151-ე მუხლში მოცემული მუქარის ზოგადი შემადგენლობის სახით. აღნიშნული სისხლისსამართლებრივი ნორმის მიხედვით, პირის დასჯისათვის სრულიად საკმარისია მის მიერ განხორციელებული მოკვლის ან სხეულის დაზიანების მუქარის გამო, დაზარალებულს გაუჩნდეს საფუძვლიანი შიში, მიუხედავად იმისა, მუქარა ობიექტურად მართლაც იყო თუ არა საფრთხის შემცველი ანდა მართლაც აპირებდა თუ არა მის რეალიზაციას დამმუქრებელი პირი. ამიტომ, ხსენებული სისხლისსამართლებრივი ნორმების შინაარსისა და დანიშნულების სისტემური განმარტებიდან გამომდინარე, ლოგიკურად, თუკი დასჯადია ასეთი მუქარა დამოუკიდებლად, მით უფრო გაუმართლებელია მუქარას მივანიჭოთ უფრო მეტი შინაარსობრივი დატვირთვა და მოთხოვნა ყაჩაღობისას, როდესაც დაზარალებული ფაქტობრივად ექსტრემალურ ვითარებაში იმყოფება და მოკლებულია შესაძლებლობას, არკვიოს – თავდამსხმელის მიერ მომარჯვებული იარაღი ნამდვილია თუ ყალბი (ცხადია, აქ მხედველობაში არ გვაქვს ისეთი შემთხვევა, როდესაც იარაღის სიყალბე იმდენად აშკარაა, რომ ამას ბავშვიც კი მიხვდება, თუნდაც მოულოდნელი თავდასხმით გამოწვეულ ექსტრემალურ პირობებში). აღსანიშნავია, რომ განხილულ საკითხთან დაკავშირებით ანალოგიური პოზიცია

უკავია ქართულ სასამართლო პრაქტიკასაც, რომელიც ყაჩაღობად თვლის დაზარალებულზე არამართო უვარგისი იარაღით თავდასხმას, არამედ ყაჩაღობად აღიარა ისეთი შემთხვევაც, როდესაც ღამის საათებში, ავტომანქანის უკანა სალონში მჯდარმა მგზავრმა ტაქსის მძღოლს უკანა სავარძლიდან ზურგზე თითი მიაბჯინა და მოკვლის მუქარით მისთვის თანხის გადაცემა მოსთხოვა, ხოლო მძღოლმა თითი იარაღად აღიქვა და დამორჩილდა მოძალადეს.

ამ ეტაპზე, დავკმაყოფილდები ყაჩაღობის ხსენებული შემთხვევის ასეთი მოკლე შეფასებით, რომელმაც წარმოშვა ინტერესი მასთან დაკავშირებული სხვა, უფრო სერიოზული საკითხის მიმართ, რომლის ანალიზს ეძღვნება სწორედ ამ ნაშრომში წარმოდგენილი შემდგომი კვლევა.

II. პრობლემის დასმა

ცნობილია, რომ არანამდვილი (უვარგისი) იარაღით ყაჩაღური თავდასხმის კვალიფიკაციის საკითხში გერმანულ სისხლის სამართლის თეორიასა და სასამართლო პრაქტიკაში გაბატონებული პოზიციის თანახმად, ასეთი ქმედება უდავოდ ფასდება კვალიფიციურ ყაჩაღობად, ხოლო რუსულ (როგორც საბჭოთა, ისე პოსტსაბჭოთა პერიოდის) იურიდიულ ლიტერატურაში ავტორთა მიერ ურთიერსაწინააღმდეგო მოსაზრებებია გამოთქმული, რომელთაგან ზოგიერთის პოზიცია ნაწილობრივ ემთხვევა აღნიშნული პრობლემისადმი *ოთარ გამყრელიძის* მიდგომას, ხოლო, ავტორთა მეტი ნაწილი საწინააღმდეგო პოზიციას გამოხატავს.⁶

⁶ აქ მხედველობაში მაქვს პროფ. *ოთარ გამყრელიძის* და პროფ. რამაზ კვარაცხელიას დასახელებულ ნაშრომებში მოხმობილი რუსული ლიტერატურული წყაროები. ამიტომ, აქ ჩამოთვლილ რუსულ წყაროებს ვციტირებ ნიგნებიდან: *გამყრელიძე, ოთარ*, უვარგისი იარაღით თავდასხმა სხვისი ქონების დაუფლებისათვის, ნიგნში: ბრძოლა სამართლებრივი სახელმწიფოსათვის, 1998, გვ. 210 და *კვარაცხელია, რამაზ*, საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული ზოგიერთი დანაშაულის კვალიფიკაცია, 2015, გვ. 131, 136-142, იხ.: საბჭოთა სისხლის სამართლის კურსი, ტომი 5, 1971, გვ. 335; საბჭოთა სისხლის სამართლის კურსი, ტომი 3, 1973, გვ. 797; რსფსრ-ს სისხლის სამართლის კოდექსის მეცნიერული კომენტარები, 1964, გვ. 217; *გაუხმანი ლ.*, ბრძოლა ძალადობრივ ხელყოფასთან, 1969, გვ. 37, 45; *კრივერი, გ.*, პასუხისმგებლობა ყაჩაღობისათვის. ჟურნალი საბჭოთა იუსტიცია, #13 1962, 152;

ამჯერად, აღნიშნულ შეხედულებები ამ ნაშრომში უფრო დეტალურად არ განიხილება, რადგან განვითარებული კვლევის ძირითად მიზანს არ წარმოადგენს მხოლოდ უვარგისი იარაღით ჩადენილი ყაჩაღობის კვალიფიკაციის პრობლემის განხილვა; მის მთავარ ამოცანას წარმოადგენს ბევრად უფრო ფართო, მრავალმხრივი და რთული პრობლემის განხილვა და მისი გადანყვეტის მეტნაკლებად დამუშავებული ვერსიის წარდგენა კვალიფიციური მკითხველისათვის. მხედველობაშია არანამდვილი (უვარგისი) ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღით განხორციელებული ძალადობის მოგერიებიდან წარმომდგარი შედეგების სისხლისსამართლებრივ კვალიფიკაციასთან დაკავშირებული პრობლემური საკითხები. ამ პრობლემის თაობაზე გერმანულ იურიდიულ ლიტერატურაში ცნობილი ავტორების მიერ გამოთქმული ძირითადი შეხედულებების გაცნობამ, კიდევ ერთხელ დამარწმუნა მისი დეტალურად შესწავლის აუცილებლობაში, რომელსაც ქართულ სინამდვილეში თითქმის არავინ შეხება, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ პროფესორ *ოთარ გამყრელიძის* მიერ გამოქვეყნებულ ერთ-ერთ მოსაზრებას, რომლის მიმართაც ჩემი დამოკიდებულება ამავე ჟურნალის შემდგომ ნომერში გამოქვეყნებულ სტატიაში, როგორ წინამდებარე სტატიის გაგრძელება, იქნება წარმოდგენილი.

ყურადსაღებია ის გარემოება, რომ კოდექსის კერძო ნაწილში სხვადასხვა სახის, დაახლოებით სამოცზე მეტი ისეთი, ძალადობრივი ხასიათის მქონე დანაშაულებრივი ქმედების შემადგენლობაა გათვალისწინებული, რომელთა ჩადენა შესაძლებელია ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღის გამოყენებით. მათ შორისაა ზემოთ განხილული ყაჩაღობაც, რომლის ძირითადი შემადგენლობა, გათვალისწინებულია სსკ-ის 179-ე მუხლის პირველი ნაწილით და თავის თავში კანონზომიერად გულისხმობს მის ჩასადენად ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღის გამოყენების შესაძლებლობას, კერძოდ, ეს ნორმა განმარტავს: „ყაჩაღობა, ესე იგი თავდასხმა სხვისი მოძრავი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით, ჩადენილი სიცოცხლისათ-

ვლადიმროვი, ვ., პირადი ქონების გატაცების კვალიფიკაცია, 1974, გვ. 81, 197; *კოსტროვი, გ.*, ფსიქიკური ძალადობა ძარცვისა და ყაჩაღობისას. ჟურნალი საბჭოთა იუსტიცია, #11 1979, გვ. 10.

ვის ან ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობით ანდა ასეთი ძალადობის გამოყენების მუქარით“. საგულისხმოა, რომ აღნიშნული სისხლისსამართლებრივი ნორმისაგან განსხვავებით, გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის სსკ-ის §249-ის (1) ნაწილი, მართალია, უთითებს ყაჩაღობისას სიცოცხლის ან ჯანმრთელობისათვის საშიშ ძალადობაზე, ასევე, ასეთი ხასიათის ძალადობის გამოყენების მუქარაზე, მაგრამ მასში არ გულისხმობს ამ დანაშაულის ჩადენის საშუალებად ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღის გამოყენებას, რადგან, იმავე კოდექსის §250-ის (1) ნაწილის 1. პუნქტის a) ქვეპუნქტის თანახმად, მის ჩასადენად იარაღის ან სხვა საშიში საშუალების გამოყენება ყაჩაღობის დამამძიმებელ გარემოებად ითვლება.

აღნიშნული შემადგენლობის (ყაჩაღობა) მაგალითი იმის გამო მოვიყვანე, რომ ის ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღის მოშველიებით რეალიზებადი ფიზიკური თუ ფსიქიკური ძალადობის გზით დანაშაულის განხორციელების ტიპურ შემთხვევას წარმოადგენს. გერმანულ კოდექსშიც, გარდა ყაჩაღობისა, დაახლოებით ისეთი 15 დანაშაულებრივი ქმედებაა გათვალისწინებული, რომელთა ჩადენისას შესაძლებელია ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღის გამოყენება. თუმცა მათგან არცერთი არ არის ისეთი, რომლის ჩასადენად, კანონიდან გამომდინარე, აუცილებელია იყოს ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღის გამოყენება. რაც შეეხება საქართველოს სსკ, მის კერძო ნაწილში ორი ისეთი დანაშაული მოიპოვება, რომლის შესაბამისი ქმედების ძირითადი შემადგენლობის განსახორციელებლად აუცილებელია ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღის გამოყენება. ზემოთ მითითებული სამოცზე მეტი დანაშაულებრივი ქმედების დანარჩენ შემთხვევებში, რომლებიც ქართულ კოდექსშია წარმოდგენილი და რომელთა ჩადენა შესაძლებელია ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღის გამოყენებით, ზოგიერთი მათგანის მხოლოდ კვალიფიციური შემადგენლობის აუცილებელი ელემენტია ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღის გამოყენება, ისევე, როგორც ეს გვხვდება გერმანული კოდექსის კერძო ნაწილით გათვალისწინებულ ცალკეულ შემთხვევაში.

მოცემულ გარემოებაზე ყურადღება იმიტომ გავამახვილე, რომ იგი გარკვეულ როლს თამაშობს ამ სტატიაში კვლევის საგნად აღებული ძირითადი პრობლემიდან გამომდინარე მთავარი საკითხე-

ბის განხილვისა და გადაწყვეტის თვალსაზრისით, ხოლო ეს საკითხები მდგომარეობს შემდეგში: 1) პირის მიერ იმ ქმედებათა შემადგენლობის განხორციელება უვარგისი (არანამდვილი) იარაღით, რომელთა ჩადენა, მათი კანონისმიერი განსაზღვრების თანახმად, შესაძლებელია ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღით, ყოველთვის გამოიწვევს (ან უნდა გამოიწვიოს) თუ არა ამ ქმედებათა სისხლისსამართლებრივი კვალიფიკაციის შეცვლას, თუ პირიქით – აღნიშნული გარემოება არცერთ შემთხვევაში არ გამოიწვევს (ან არ უნდა გამოიწვიოს) მათი კვალიფიკაციის შეცვლას; 2) როგორ სამართლებრივ შეფასებებსა და შედეგებს გამოიწვევს ზემოაღნიშნული შემადგენლობების არანამდვილი (უვარგისი) ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღით განხორციელებისას, მართლსაწინააღმდეგო ძალადობის მიმართ დაზარალებულის მხრიდან განხორციელებული მოგერიებით მოძალადის ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანება ან სულაც მისი სიცოცხლის მოსპობა.

პრობლემის პირველი დასახელებული ასპექტი სასამართლო პრაქტიკისათვის, მისი მნიშვნელობის მიუხედავად, ფართოდ არ ყოფილა განხილული იურიდიულ ლიტერატურაში. როგორც ზემოთ ითქვა, ის მხოლოდ უვარგისი იარაღით ყაჩაღობის ჩადენასთან მიმართებით იქნა დასმული და განხილული. უვარგისი (არანამდვილი) ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღის იმიტაციით განხორციელებული მართლსაწინააღმდეგო ძალადობის სხვა შემთხვევებზე იმსახურებს სათანადო ყურადღებას კვალიფიკაციის თვალსაზრისით და საკმარისი არ არის მისი განხილვა მხოლოდ ერთი კლასიკური დელიქტის – ყაჩაღობის მაგალითის ფარგლებში. საქმე ისაა, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის კანონმდებლობის კერძო ნაწილში არსებობს სხვა, ყაჩაღობაზე არანაკლებ საინტერესო და არანაკლებ მნიშვნელოვანი დელიქტებიც, რომლებიც შეიძლება ჩადენილ იქნეს არანამდვილი (უვარგისი) იარაღით, თუმცა ისიც ცხადია, რომ ასეთ შემთხვევებში ტერმინი „იარაღი,“ უმეტესად მხოლოდ პირობითად შეიძლება იქნეს გამოყენებული.

III. ზოგიერთი კატეგორიის ისეთ ძალადობრივ ქმედებათა მოკლე მიმოხილვა, რომელთა ჩადენა შესაძლებელია ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღის გამოყენებით

საკითხში უკეთ გარკვევის თვალსაზრისით, მიზანშეწონილი იქნება მოვახდინოთ ზოგიერთ ისეთ ქმედებათა შემადგენლობების ერთგვარი კლასიფიკაცია, რომელთა განხორციელება შესაძლებელია ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღის გამოყენებით.⁷ პირველ რიგში, უნდა გამოიყოს ისეთი შემადგენლობები, რომლებშიც მითითებულია ზოგადად გამოძალვაზე ან იძულებაზე ამ უკანასკნელის კონკრეტული შინაარსის დაუზუსტებლად, რის გამოც ერთ-ერთ შესაძლებელ ვარიანტად შეიძლება ვიგულისხმოთ მათი განხორციელება ძალადობით ან ძალადობის მუქარით, მათ შორის ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღის გამოყენებითაც. ასეთი შემადგენლობის მაგალითს წარმოადგენს: სსკ-ის 330⁴ მუხლით გათვალისწინებული შემადგენლობა, რომლითაც განსაზღვრულია ისეთი ქმედება, როგორცაა გამოძალვა ტერორისტული დანაშაულის ჩადენის მიზნით, ან საქართველოს სსკ-ის 134-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული ქმედების შემადგენლობა: გადასაწერად ან ექსპერიმენტისათვის ადამიანის იძულება მისი ორგანოს, ორგანოს ნაწილის ან ქსოვილის ალების მიზნით.

შემდეგ ჯგუფს აღნიშნულ კლასიფიკაციაში წარმოადგენს ის შემადგენლობები, რომლებშიც პირდაპირ არის მითითებული ზოგადად ძალადობაზე ან ძალადობის გამოყენების მუქარაზე, როგორც მოცემული დანაშაულის ჩადენის ხერხზე, ხოლო რიგ შემთხვევებში შემადგენლობებში დაზუსტებულია მათი შინაარსიც. პირველის მაგალითად შეიძლება განვიხილოთ: სსკ-ის 137-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული შემადგენლობა, რომელშიც განსაზღვრულია ისეთი ქმედება, როგორ-

ცაა გაუპატიურება, ესე იგი სექსობრივი კავშირი ძალადობით ან ძალადობის მუქარით. როგორც ვხედავთ, აქ საუბარია ძალადობასა და მუქარაზე მხოლოდ ზოგადად, რომელშიც შეიძლება ვიგულისხმოთ სიცოცხლისა ან ჯანმრთელობისათვის როგორც არასაშიში, ასევე საშიში ძალადობა და მუქარა, მათ შორის, ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღის გამოყენებითაც. მსგავს მაგალითს წარმოადგენს აგრეთვე სსკ-ის 166-ე მუხლით გათვალისწინებული შემადგენლობა, სადაც საუბარია პოლიტიკური, საზოგადოებრივი ან რელიგიური გაერთიანების საქმიანობისათვის უკანონოდ ხელის შეშლაზე ძალადობით ან ძალადობის მუქარით.

საქართველოს სსკ-ის კერძო ნაწილში არსებობს ისეთი შემადგენლობებიც, სადაც არა მხოლოდ მოხსენიებულია ძალადობა და ძალადობის მუქარა ზოგადად, არამედ დაკონკრეტებულია მათი შინაარსიც. მაგალითად, როგორც ვნახეთ, ასეთია: საქართველოს სსკ-ის 179-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული ყაჩაღობის შემადგენლობა, სადაც საუბარია, სიცოცხლისათვის ან ჯანმრთელობისათვის საშიშ ძალადობაზე ან ასეთი ძალადობის გამოყენების მუქარაზე, როგორც ამ დანაშაულის ჩადენის ხერხზე. ასეთი შინაარსის ძალადობა ზოგჯერ წარმოგვიდგება ქმედების ძირითადი შემადგენლობის განმსაზღვრელ ნიშნად, მაგალითად, იმავე ყაჩაღობის შემადგენლობაში (საქართველოს სსკ-ის 179-ე მუხლის პირველი ნაწილი). მაგრამ, ზოგჯერ იგი გვევლინება ქმედების კვალიფიციური შემადგენლობის განმსაზღვრელ ნიშნად, დანაშაულის დამამძიმებელი გარემოების სახით. მაგალითად, ასეთია სსკ-ის 237-ე მუხლის მე-4 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტში მოცემული ქმედების შემადგენლობა: ცეცხლსასროლი იარაღის მართლსაწინააღმდეგო დაუფლება მისაკუთრების მიზნით, ჩადენილი სიცოცხლისათვის ან ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობით ანდა ისეთი ძალადობის იმნუთიერი გამოყენების მუქარით.

გარდა ზემოაღნიშნულისა, შეიძლება გამოიყოს კიდევ ერთი განსხვავებული ჯგუფი იმ შემადგენლობებისა, სადაც ძალადობა ან ძალადობის მუქარა უშუალოდ არ მოიხსენიება, ასევე არ მოიხსენიება ისეთი მოქმედებები, როგორცაა გამოძალვა და იძულება, მაგრამ მათში მითითებულია ქმედების განხორციელების სხვა ისეთ ხერხზე, რომელიც ლოგიკურად გულისხმობს ძალადობისა და მუქარის შესაძლებლობასაც, მათ შორის – ცეცხლსას-

⁷ აქ ავტორს მხედველობაში არ აქვს და ვერც ექნებოდა გაუფრთხილებლობით ჩადენილი დელიქტები, ასევე განზრახ მკვლელობისა და ჯანმრთელობის განზრახ დაზიანების უმართლობანი, რადგან ისინი არარელევანტურნი არიან კვლევის ძირითად პრობლემასთან მიმართებით. ყოველგვარ საღ ლოგიკას არის მოკლებული იმის დაშვება, რომ ადამიანი, რომელსაც სხვა ადამიანის მოკვლის ან მისი ჯანმრთელობის დაზიანების განზრახვა ამოძრავებს, საამისოდ შეგნებულად იყენებდეს არანამდვილ ან უვარგის იარაღსა თუ სხვა საშუალებას.

როლი ან ცივი იარაღის გამოყენებით. მაგალითად, ასეთია: სსკ-ის 329-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული შემადგენლობა – მიქვლად ხელში ჩაგდება ტერორისტული მიზნით; 363-ე მუხლის მეორე ნაწილით გათვალისწინებული შემადგენლობა – მოქალაქის პირადობის დამადასტურებელი მონუმენტის ან სხვა მნიშვნელოვანი პირადი დოკუმენტის გატაცება. მართალია, აქ დასახელებულ შემადგენლობებში მითითებული მოქმედებები, მიქვლად ხელში ჩაგდება და დოკუმენტის გატაცება, ისეთი ხასიათისაა, რომ სავსებით შესაძლებელია მათი განხორციელება სიცოცხლისა ან ჯანმრთელობისათვის არასაშიში ფიზიკური ძალადობის ან ფსიქიკური ძალადობის ანუ ძალადობის მუქარის გარეშე, მაგრამ არ არის გამორიცხული დანაშაულებრივი მიზნის მისაღწევად მათი ჩადენა სწორედ ამგვარი ძალადობის ან მუქარის გამოყენებით და, იმავდროულად, ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღის მოშველიებითაც.

შემადგენლობათა ასეთ ჯგუფს შეიძლება მივაკუთვნოთ აგრეთვე სსკ-ის კერძო ნაწილით გათვალისწინებული ისეთი შემადგენლობებიც, რომელთაგან ერთი ნაწილი შესაბამისი დანაშაულის ჩადენის ხერხად მხოლოდ სიცოცხლის ან ჯანმრთელობის ხელყოფის ანდა ნივთის (ქონების) დაზიანება – განადგურების მუქარაზე უთითებს, ძალადობაზე ზოგადი მითითების ნაცვლად. ამასთან, მათი მსგავსი ისეთი შემადგენლობებიც არსებობს, სადაც მხოლოდ ზოგადად, მისი შინაარსის დაკონკრეტების გარეშე უთითებს კანონი ძალადობის მუქარაზე, თუმცა, მასში თავისუფლად შეიძლება ვიგულისხმოთ, პირველ რიგში, სწორედ სიცოცხლის ან ჯანმრთელობის წინააღმდეგ მიმართული ძალადობის, ასევე ქონების განადგურების მუქარაც. პირველის მაგალითს წარმოადგენს საქართველოს სსკ-ის 151-ე მუხლით გათვალისწინებული მუქარის შემადგენლობა, კერძოდ, სიცოცხლის მოსპობის, ჯანმრთელობის დაზიანების ან ქონების განადგურების მუქარა, ხოლო მეორის მაგალითია საქართველოს სსკ-ის 154-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული შემადგენლობა – ყურნალისტისათვის პროფესიულ საქმიანობაში უკანონოდ ხელის შეშლა, ჩადენილი ძალადობის მუქარით.

თუმცა, აქვე უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ამ შემადგენლობებისგან განსხვავებით, სსკ-ის კერძო ნაწილში არსებობს სხვა ისეთი შემადგენლობებიც, სადაც დანაშაულის ჩადენის ხერხად არა მუქარა-

ზე, არამედ მხოლოდ ძალადობით მის ჩადენაზეა მითითებული. მაგალითად, ასეთია საქართველოს სსკ-ის 227² მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული ერთ-ერთი ალტერნატიული შემადგენლობა – სტაციონარულ პლატფორმაზე (ზღვის ფსკერზე დამაგრებული ნაგებობა) მყოფი პირის მიმართ განხორციელებული ძალადობა, რომელიც საშიშროებას უქმნის მის უსაფრთხოებას; ასეთივეა 333-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული შემდეგი შემადგენლობა – სამსახურებრივი უფლებამოსილების გადამეტება, ჩადენილი ძალადობით ან იარაღის გამოყენებით. ამ ქმედებათა მოცემული შემადგენლობების შინაარსობრივი დატვირთვა, სხვა შემთხვევებთან ერთად, მოიცავს ისეთ ძალადობასაც, რომელიც განზრახ უქმნის საფრთხეს ისეთ მნიშვნელოვან სამართლებრივ სიკეთეებს, როგორიცაა სიცოცხლე, ჯანმრთელობა და თავისუფლება.

ემსჯელობ რა, მოცემული კატეგორიის ქმედებების იმ შემადგენლობათა კლასიფიკაცია, რომლებიც უკავშირდება სიცოცხლის ან ჯანმრთელობისა თუ თავისუფლების ხელყოფის მიზნით ჩადენილ ძალადობას ან ძალადობის მუქარას, მათ შორის საამისო საშუალებად ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღის შესაძლო გამოყენებას, აუცილებლად ცალკე უნდა გამოიყოს მათი კიდევ ერთი ჯგუფი, რომლებშიც პირდაპირ არის მითითებული დანაშაულის ჩადენის საშუალებად ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღის, ანდა ზოგადად იარაღის გამოყენებაზე – როგორც ამ კონკრეტული შემადგენლობის აუცილებელ ნიშანზე. ამათგან მხოლოდ ორ შემთხვევაში წარმოადგენს იარაღზე მითითება ქმედების ძირითადი შემადგენლობის ნიშანს, ამასთან, ეს შემადგენლობები ალტერნატიული ხასიათისაა, რომელთა ერთ-ერთი ვარიანტი სწორედ იარაღს (ამ უკანასკნელის სახეების დაუზუსტებლად) ითვალისწინებს მის ნიშნად. უწინარესად, საუბარია საქართველოს სსკ-ის 225-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებულ შემადგენლობაზე – „ჯგუფური მოქმედების ორგანიზება ან ხელმძღვანელობა, რასაც თან ახლავს... იარაღის გამოყენება, იარაღის გამოყენებით ხელისუფლების წარმომადგენლისათვის წინააღმდეგობის განწევა ანდა მასზე თავდასხმა“. აღნიშნულ მუხლს ერთვის შენიშვნა, რომელშიც მოცემულია ამ მუხლის მიზნებისათვის მასში მოხსენიებული ტერმინის – „იარაღის“ ფრიად ფართო განმარტება, ხოლო ეს განმარტება, გარდა

ცეცხლსასროლი და ცივი იარაღისა, იარაღად გულისხმობს აგრეთვე ბევრ სხვა ისეთ საშუალებას, რომელიც შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ცოცხალი ან სხვა ობიექტის დასაზიანებლად ან გასანადგურებლად.

განხილული ხასიათის შემადგენლობის კიდევ ერთ შემთხვევას წარმოადგენს საქართველოს სსკ-ის 323-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული ქმედების ალტერნატიული შემადგენლობა, რომელიც ტერორისტული აქტის ერთ-ერთ სახედ განსაზღვრავს ისეთ ქმედებას, ორგანიზაცია იარაღის გამოყენება, რომელიც ქმნის სიცოცხლის მოსპობის ან სხვა მძიმე შედეგის განხორციელების საშიშროებას, ჩადენილი ტერორისტული მიზნით. როგორც ვხედავთ, იარაღის შინაარსი აქ დაზუსტებული არ არის და არც ამ მუხლზე დართულ შენიშვნაშია განმარტებული, მაგრამ ის აზრი, რომ მასში უნინარესად სწორედ ცეცხლსასროლი და ცივი იარაღი იგულისხმება, ვფიქრობ, სადავო არ არის.

საქართველოს სსკ-ის კერძო ნაწილის სხვა მუხლებში, სადაც იარაღზე, როგორც შესაბამისი დანაშაულის ჩადენის საშუალებაზე, პირდაპირ არის მითითებული, ეს უკანასკნელი წარმოადგენს არა ძირითადი შემადგენლობის ნიშანს, არამედ დანაშაულებრივი ქმედების კვალიფიციური შემადგენლობის დამაფუძნებელ აუცილებელ ნიშანს ანუ ამ დანაშაულის დამამძიმებელ გარემოებას. ასეთი შემადგენლობის მაგალითია: სსკ-ის 162-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტის ნორმა, რომელიც ქმედების შინაარსს ასე განსაზღვრავს – არჩევნებში ან რეფერენდუმში ნების განხორციელებისათვის ხელის შეშლა, ჩადენილი იარაღის გამოყენებით; საქართველოს სსკ-ის 239-ე მუხლის მე-3 ნაწილით გათვალისწინებული ქმედების შემადგენლობა – ხულიგნობა, ჩადენილი ცეცხლსასროლი იარაღის ან იარაღად სხვა საგნის გამოყენებით (აქ „სხვა საგანში“ უპირველეს ყოვლისა ცივი იარაღი უნდა ვიგულისხმოთ); საქართველოს სსკ-ის 333-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული შემდეგი შემადგენლობა – „სამსახურებრივი უფლებამოსილების გადამეტება იარაღის გამოყენებით“. ამ შემადგენლობაში იარაღად შეიძლება ვიგულისხმოთ მხოლოდ ის ცეცხლსასროლი და ცივი იარაღები, რომლებსაც იცნობს მოქმედი კანონმდებლობა, კერძოდ, საქართველოს კანონი „იარაღის შესახებ“.

IV. დასკვნა

ზემოაღნიშნული მიმოხილვის შემდეგ, კიდევ ერთხელ უნდა გაესვას ხაზი იმ გარემოებას, რომ აქ მსჯელობა შეიძლება იყოს მხოლოდ ისეთ ძალადობებზე ან ძალადობის მუქარაზე, რომლის უშუალო მიზანს არ წარმოადგენს ადამიანის სიცოცხლის მოსპობა ან ჯანმრთელობის დაზიანება, ვინაიდან, ზემოთ მოცემულ კლასიფიკაციაში მოხვედრილი დელიქტების განხორციელებისას, დამნაშავე ძალადობასა და ძალადობის მუქარას, მათ შორის – ნამდვილი თუ არანამდვილი ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღის გამოყენებით, მხოლოდ და მხოლოდ მის მიერ დასახული სხვა მიზნის მიღწევის ხერხად და საშუალებად განიხილავს. დაზარალებულის ანდა სხვა პირის სიცოცხლის ან ჯანმრთელობის რეალური ხელყოფა მისთვის მხოლოდ სავარაუდოა, ისიც მხოლოდ ისეთ განსაკუთრებულ შემთხვევაში, თუკი მოვლენები მისთვის მოულოდნელი და სახიფათო მიმართულებით განვითარდა. პრობლემის არსიდან გამომდინარე, აქვე უნდა აღინიშნოს იმის თაობაზეც, რომ სუბიექტის მიერ დანაშაულებრივი მიზნის მისაღწევად არანამდვილი (უვარგისი) იარაღით სარგებლობაზე საუბრისას, ძირითადად და აბსოლუტურად უმრავლეს შემთხვევაში, მხედველობაში შეიძლება იყოს მხოლოდ მართლსაწინააღმდეგო ძალადობის გამოყენების მუქარა, მაგრამ არა რეალური ძალადობა, რაც მსგავსი იარაღით ფაქტობრივად შეუძლებელია. აღნიშნული საკითხის სწორედ ამგვარი გააზრების ლოგიკა იძლევა იმის შესაძლებლობას, რომ, წარმოდგენილი კლასიფიკაციის მიხედვით, თეორიულ დონეზე ამა თუ იმ ჯგუფში გაერთიანებულ ქმედებათა შემადგენლობებში მითითებული, სხვადასხვა ტიპის ძალადობა ან ძალადობის მუქარა დამნაშავეს მიერ მათი განხორციელებისათვის შეგნებულად არჩეული არანამდვილი (უვარგისი) იარაღის გამოყენებისა და ასეთი ძალადობის მოგერიებიდან გამომდინარე სამართლებრივი შედეგების კონტექსტში განვიხილოთ.

ამ ეტაპზე შემოვიფარგლები გამოსაკვლევი პრობლემის ჩრილში განსახილველ დელიქტებთან (რომელთა ჩადენა შესაძლებელია ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღით) მიმართებით საქართველოს სსკ-ის კერძო ნაწილში არსებულ მდგომარეობაზე, მკითხველის წინაშე წარმოდგენილი, მოკლე წინასწარი მიმოხილვით. მასში მოცემული მცირე ანა-

ლიზისა და განმარტებების აუცილებლობასა და საჭიროებას განაპირობებს ზემოაღნიშნული კლასიფიკაციის შედეგად შესაბამის ჯგუფში მოქცეული, ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღით ჩადენადი დელიქტების შემადგენლობების ის თავისებურებანი, რომლებიც მათ ახასიათებს და, ამ დელიქტების არანამდვილი (უვარგისი) იარაღით განხორციელების შემთხვევაში, თავის გამოძახილს პოულობენ ასეთი ძალადობის კვალიფიკაციასა და მისი მოგერიების სამართლებრივ შედეგებში. რაც შეეხება არანამდვილი (უვარგისი) იარაღით განხორციელებული სხვადასხვა ტიპის ძალადობის სისხლისამართლებრივი კვალიფიკაციისა და ასეთი ძალადობის მოგერიებიდან გამომდინარე, პრობლემური ხასიათის კონკრეტული სამართლებრივი საკითხების განხილვასა და მათი გადაწყვეტის ცდებს, ისინი შემდგომი კვლევისა და მათ შესახებ უფრო დეტალური მსჯელობის საგანს წარმოადგენს, რაც, როგორც უკვე აღვნიშნე სტატიის დასაწყისში, ამავე ჟურნალის შემდგომ გამოცემაში იქნება წარმოდგენილი.